

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 22 (2001)

Δελτίον ΧΑΕ 22 (2001), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του Μανόλη Χατζηδάκη (1909-1998)



Η προσφορά του Μανόλη Χατζηδάκη στην
Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία

Χαράλαμπος ΜΠΟΥΡΑΣ

doi: [10.12681/dchae.335](https://doi.org/10.12681/dchae.335)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΜΠΟΥΡΑΣ Χ. (2011). Η προσφορά του Μανόλη Χατζηδάκη στην Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 22, 45–46. <https://doi.org/10.12681/dchae.335>



ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Η προσφορά του Μανόλη Χατζηδάκη στην
Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία

Χαράλαμπος ΜΠΟΥΡΑΣ

Τόμος ΚΒ' (2001)

ΑΘΗΝΑ 2001

Η προσφορά του Μανόλη Χατζηδάκη στην Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία

Κυρίες και Κύριοι,

Όπως ο Γεώργιος Λαμπάκης σφράγισε την πρώτη περίοδο ζωής και δράσεως της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, έτσι και ο τιμώμενος απόψε πρόεδρος μας, ο Μανόλης Χατζηδάκης, σφράγισε με την προσωπικότητα και την δραστηριότητά του την τέταρτη. Και ενώ η πρώτη διήρκεσε είκοσι περίπου χρόνια, η τέταρτη, αυτή που ζήσαμε και ζούμε, είναι σχεδόν τριπλάσια σε διάρκεια.

Όπως ίσως γνωρίζετε, η Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία ανασυγκροτήθηκε το 1945, την επαύριο του πολέμου. Ήνέγραψε νέα μέλη και άρχισε να συγκαλεί και πάλι τις ετήσιες γενικές της Συνελεύσεις. Η φτώχεια της εποχής κατά τα χρόνια από το 1945 έως το 1959 δέν επέτρεπε παρά μόνο διαλέξεις δικήν ανακοινώσεων που δίνονταν στο Βυζαντινό Μουσείο και επισκέψεις ή έκδρομες σε βυζαντινά μνημεία. Λείπουν δυστυχώς στοιχεία για την δομή της Εταιρείας επί δεκαπενταετία έως το 1960, όταν κυκλοφόρησε και πάλι το Δελτίον της, είναι όμως φανερό ότι ήδη από τότε οι πρωτοβουλίες ανήκαν στον Χατζηδάκη: Κάθε χρόνο, χωρίς εξαίρεση, ήταν ένας από τους πέντε ή έξι όμιλητές, πάντοντε με νέο θέμα και νέες ιδέες. Ήταν τότε που τον γνώρισα και εγώ ως δάσκαλο, στην μικρή αίθουσα του «Αθήναιου», να παραδίδει με μιά πρωτόγνωρη ευφράδεια και γνώση τακτικά μαθήματα Ιστορίας της Τέχνης. Μιλούσε για την μεταβυζαντινή ζωγραφική στο Άγιον Όρος.

Ο Χατζηδάκης ενδιαφερόταν ζωηρά για τα κοινά και διακριτικά στήριζε κάθε προσπάθεια αναβαθμίσεως της επιστήμης και της παιδείας στον τόπο μας. Τα μαθήματα που ανέφερα και οι τεchnοκριτικές του επιφυλλίδες το πιστοποιούν. Μέσα από την Χριστιανική Αρχαιολογική Εταιρεία, η οποία διατήρησε αυστηρά τον επιστημονικό της χαρακτήρα, βρήκε έναν ακόμα τρόπο παιδευτικής δράσεως και κοινωνικής προσφορᾶς. Έτσι, όταν εκδίδεται ο πρώτος τόμος του Δελτίου της τέταρτης περιόδου το 1960, τον βρίσκομε Γενικό της Γραμματέα, θέση την οποία κράτησε έως τον Οκτώβριο του 1979 και από την οποία κινούσε όλες της τις δραστηριότητες.

Ανατρέχω στα σκονισμένα χαρτιά της δεκαετίας του '60. Τότε δέν υπήρχαν τά μέσα και ο Χατζηδάκης τηρούσε όλη την αλληλογραφία, ενώ είχε και την συνολική ευθύνη για την έκδοση του Δελτίου, όπως και για την ανεύρεση των απαραίτητων γι' αυτήν χρημάτων. Ήταν η ήρωική εποχή της βυζαντινής εκθέσεως του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Ζάππειο, ενός πρωτοφανούς τότε επιτεύγματος στον ελληνικό χώρο, την ευθύνη του οποίου είχε επωμισθεί με πλήρη άνεση. Και ήταν λίγο αργότερα, κατά την επταετία της δικτατορίας, που οι διαλέξεις της Εταιρείας σταμάτησαν για να ξαναρχίσουν μετά το 1974. Μέσα στα χαρτιά της εποχής βρίσκονται δύο από τις ετήσιες εκθέσεις του ως Γενικού Γραμματέως, που θά άξιζε να δημοσιευθούν ως εξαιρετικά δείγματα γραφής ενός ανθρώπου μεγίστης ευαισθησίας, ελεγχόμενου συναισθηματισμού, αλλά και κύρους. Η πρώτη είναι του 1968,

στήν όποία περιλαμβάνεται τό έγκώμιο γιά τόν άείμνηστο Χρήστο Καρούζο. Η δεύτερη εΐναι τοϋ 1975, στήν όποία γίνεται ή εκτίμηση τής ζημιάς σέ θέματα παιδείας καί έπιστήμης, πού προκλήθηκε άπό τήν έπταετη δικτατορία, μετά τήν πώση της.

Στά πλαίσια τής Χριστιανικής Αρχαιολογικής Έταιρείας οί μεγάλοι βυζαντινολόγοι τής προπερασμένης γενιάς, τό ζευγος Σωτηρίου, ό Άναστάσιος Όρλάνδος καί ό Άνδρέας Ευγύπουλος, κατείχαν θέσεις προέδρου ή αντιπροέδρων. Μέ τόν θάνατο τοϋ τελευταίου άπό αύτούς, τοϋ Όρλάνδου, κατά τόν Όκτώβριο τοϋ 1979, ό Μανόλης Χατζηδάκης ανέλαβε τά καθήκοντα τοϋ προέδρου τής Έταιρείας. Στά έπόμενα δεκαοκτώ χρόνια δέν χρειαζόταν πιά νά ασχολείται μέ λεπτομέρειες, ήταν όμως πολύτιμος γιά τήν Έταιρεία άφ' ενός μέ τό κύρος του, μέγιστο καί διεθνές, καί άφ' έτέρου μέ τήν γνώμη του, ή όποία στηριζόταν σέ εξαιρετικές γνώσεις και μακροχρόνια πείρα.

Άπό τήν περίοδο αύτή άς σημειωθοϋν δύο όρόσημα. Τό 1984 γιόρτασε μαζί μας και μέ ξένους προσκεκλημένους τήν συμπλήρωση έκατό χρόνων άπό τήν ίδρυση τής Έταιρείας καί τό 1985 όργάνωσε τήν βυζαντινή έκθεση γιά τήν Άθήνα, πολιτιστική πρωτεύουσα τής Ευρώπης. Τότε αναγκάστηκε νά καταπιασθει καί πάλι μέ λεπτομέρειες καί τότε κλονίσθηκε σοβαρά ή ύγεία του.

Πάντοτε όμως ό Χατζηδάκης σκεπτόταν τήν Αρχαιολογική Έπηρεσία καί τά μνημεία. Τόν άπασχολοϋσαν τόσο τά προβλήματα τής εξειδικευμένης καταρτήσεως τοϋ προσωπικοϋ τής Έπηρεσίας, τών νέων δηλαδή βυζαντινολόγων, όσο και ή ανάγκη προβολής τών νέων πραγμάτων πού προέκυπταν άπό άνασκαφές ή άπό περιηγήσεις, τά όποία παρέμεναν στήν άφάνεια ή καθυστεροϋσε πολύ ή δημοσίευσή τους. Έτσι γεννήθηκε ή ιδέα ενός ετήσιου Συμποσίου, στό όποιο έδωσε τόν τίτλο «Νεώτερα εύρήματα. Νεώτερες έρευνες».

Τό πρώτο άπό αύτά έγινε τόν Άπρίλιο τοϋ 1981. Σέ ένα χρόνο, Θεοϋ θέλοντος, θά γίνει τό εικοστό. Αυτό σημαίνει ότι ως θεσμός τό Συμπόσιο επέτυχε καί οί ετήσιες αύτές συνάξεις ίκανοποίησαν πολυάριθμους βυζαντινολόγους. Τό εαρινό συμπόσιο βασίσθηκε σέ μία αντίληψη λιτότητας καί περιορισμοϋ τών δαπανών, συμμετοχής έπιστημόνων πού μποροϋν νά μήν εΐναι έγγεγραμμένα μέλη τής Έταιρείας καί άνοιγματος σέ κάθε πρωτότυπη καί άξια συμβολή παραλλήλως μέ τήν διερεύνηση ενός συγκεκριμένου κάθε χρόνο έπιστημονικοϋ θέματος. Εΐναι βέβαιο ότι όλες αύτές οί ιδέες τοϋ Χατζηδάκη ήταν εϋστοχες, γιατί όχι μόνον όδήγησαν στήν άποδοχή τοϋ θεσμοϋ, αλλά καί διευκόλυναν νέους έπιστήμονες νά προβληθοϋν καί κυρίως δημιουργήσαν τίς συνθήκες εξέλιξεως τών μελετών νέων βυζαντινολόγων άπό άπλές άνακοινώσεις σέ πλήρη άρθρα πού δημοσιεύθηκαν στό Δελτίον καί σέ άλλα έπιστημονικά περιοδικά.

Κύριοι συνάδελφοι, πρό ενός άκριβώς έτους εκλείσει μία περίοδος τής ζωής τής Χριστιανικής Αρχαιολογικής Έταιρείας, τήν όποία εΐναι βέβαιο ότι θά θυμόμαστε (καί θά θυμούνται καί οί έπιγενόμενοι) ως έποχή τοϋ Μανόλη Χατζηδάκη. Κατά τό διάστημα αυτό τά μέλη της τριπλασιάστηκαν, τό Δελτίον της καθιερώθηκε ως ένα άπό τά πιό έγκυρα έπιστημονικά όργανα βυζαντινής τέχνης διεθνώς, έγιναν εκδηλώσεις καί δημιουργήθηκαν όργανωτικά σχήματα έπωφελή γιά τίς έλληνικές έπιστήμες τής χριστιανικής Αρχαιολογίας καί τής Ιστορίας τής Τέχνης. Δέν πρέπει ποτέ νά ξεχάσουμε τί τοϋ όφείλουμε.

Χ. ΜΠΟΥΡΑΣ

Γενικός Γραμματεϋς

τής Χριστιανικής Αρχαιολογικής Έταιρείας